

قسمت اول

خوشا آنانکه الله یارشان بی
بحمد و قل هو الله کارشان بی
خوشا آنانکه دایم در نمازند
بهشت جاودان بازارشان بی

دلَم میل گل باغ تَه دیره
درون سینهام داغ تَه دیره
بشم آلاله زاران لاله چینم
وینم آلاله هم داغ تَه دیره

به صحرا بنگرم صحرا تَه وینم
به دریا بنگرم دریا تَه وینم
بهر جا بنگرم کوه و در و دشت
نشان روی زیبای تَه وینم

غمم غم بی و همراز دلَم غم
غمم همصحبّت و همراز و همدم
غمّت مهله که مو تنها نشینم
مریزا بارک الله مرحبا غم

غم و درد مو از عطار واپرس
درازی شب از بیمار واپرس
خلایق هر یکی صد بار پرسند
تو که جان و دلی یکبار واپرس

دلت ای سنگدل بر ما نسوجه
عجب نبود اگر خارا نسوجه
بسوجم تا بسوجانم دلت را
در آذر چوب تر تنها نسوجه

خوشا آندل که از غم بهره ور بی
بر آندل وای گز غم بی خبر بی
تَه که هرگز نسوته دیلت از غم
کجا از سوته دیلانت خبر بی

یکی درد و یکی درمان پسندد
یک وصل و یکی هجران پسندد
من از درمان و درد و وصل و هجران
پسندم آنچه را جانان پسندد

تَه که ناخوانده ای علم سماوات
تَه که نابرده ای ره در خرابات
تَه که سود و زیان خود ندانی
بیاران کی رسی هیهات هیهات

خدایا داد از این دل داد از این دل
نگشتم یک زمان من شاد از این دل
چو فردا داد خواهان داد خواهند
بر آرم من دو صد فریاد از این دل

دلا خوبان دل خونین پسندند
دلا خون شو که خوبان این پسندند
متاع کفر و دین بی‌مشتی نیست
گروهی آن گروهی این پسندند

دلا پوشم ز عشقت جامه نیل
نهم داغ غمت چون لاله بر دیل
دم از مهرت زنم همچون دم صبح
وز آن دم تا دم صور سرافیل

بی‌ته اشکم ز مژگان تر آید
بی‌ته نخل امیدم نی بر آید
بی‌ته در کنج تنهایی شب و روز
نشینم تا که عمرم بر سر آید

به‌والله و به‌بالله و به‌تالله
قسم بر آیه نصر من الله
که دست از دامن من بر ندارم
اگر کشته شوم الحکم لله

دلی همچون دل نالان مو نه
غمی همچون غم هجران مو نه
اگر دریا اگر ابر بهاران
حریف دیده‌گریان مو نه

من آن مسکین تذروبی پرستم
من آن سوزنده شمع بی‌سرستم
نه کار آخرت کردم نه دنیا
یکی خشکیده نخل بی‌پرستم

مکن کاری که پا بر سنگت آید
جهان با این فراخی تنگت آید
چو فردا نامه خوانان نامه خونند
تو وینی نامه خود ننگت آید

غم عالم نصیب جان ما بی
بدور ما فراغت کیمیا بی
رسد آخر بدرمان درد هرکس
دل ما بی که دردش بیدوا بی

خوشا آنانکه هر شامان ته وینند
سخن با ته گرند با ته نشینند
مو که پایم نبی کایم ته وینم
بشم آنان بویم که ته وینند

دو زلفانت گرم تار ربابم
چه میخواهی ازین حال خرابم
ته که با مو سر یاری نداری
چرا هر نیمه شو آیی بخوابم

بیا یک شو منور کن اطاقم
مهل در محنت و درد فراقم
به طاق جفت ابروی تو سوگند
که همجفت غم تا از تو طاقم

دو چشمم درد چشمانت بچیناد
مبو روجی که چشمم ته مبیناد
شنیدم رفتی و یاری گرفتی
اگر گوشم شنید چشمم مبیناد

عزیزا کاسه چشمم سرایت
میان هردو چشمم جای پایت
از آن ترسم که غافل پا نهی تو
نشنید خار مژگانم بیایت

زدست دیده و دل هر دو فریاد
که هر چه دیده بیند دل کند یاد
بسازم خنجری نیش ز فولاد
زنم بر دیده تا دل گردد آزاد

بیته بالین سیه مار به چشمم
روح روشن شو تار به چشمم
بیته ای نو گل باغ امیدم
گلستان سربسر خار به چشمم

بیته یارب به بستان گل مرویاد
وگر روید کش هرگز مبیوید
بیته هر گل به خنده لب گشاید
رخش از خون دل هرگز مشوید

نه که می‌شی بمو چاره بیاموج
که این تاریک شوانرا چون کرم روج
کهی واجم که کی این روج آیو
کهی واجم که هرگز وا نه ای روج

بیا تا دست ازین عالم بداریم
بیا تا پای دل از گل برآریم
بیا تا بردباری پیشه سازیم
بیا تا تخم نیکوئی بکاریم

یکی برزیگرک نالان درین دشت
بخون دیدگان آلاله می‌کشت
همی کشت و همی گفت ای دریغا
بباید کشت و هشت و رفت ازین دشت

درخت غم بجانم کرده ریشه
بدرگاه خدا نالم همیشه
رفیقان قدر یگدیگر بدانید
اجل سنگست و آدم مثل شیشه

اگر سیری اگر میری اگر مور
گذر باید کنی آخر لب گور
دلا رحمی بجان خوشتن کن
که مورانت نهند خوان و کنند سور

اگر دل دلبری دلبر کدامی
وگر دلبر دلی دل را چه نامی
دل و دلبر بهم آمیخته وینم
ندانم دل که و دلبر کدامی

دلی نازک بسان شیشه دیرم
اگر آهی کشم اندیشه دیرم
سرشکم گر بود خونین عجب نیست
مو آن نخلم که در خون ریشه دیرم

گر آن نامهربانم مهربان بی
چرا از دیدگانم خون روان بی
اگر دلبر بمو دلدار می‌بو
چرا در تن مرا نه دل نه جان بی

چرا دایم بخوابی ای دل ای دل
ز غم در اضطرابی ای دل ای دل
بوره کنجی نشین شکر خدا کن
که شاید کام یابی ای دل ای دل

شب تار و بیابان پرورک بی
در این ره روشنایی کمترک بی
گر از دستت برآید پوست از تن
بیفکن تا که بارت کمترک بی

مو از قالوا بلی تشویش دیرم
گنه از برگ و باران بیش دیرم
اگر لاتقنطوا دستم نگیرد
مو از یاویلنا اندیش دیرم

جدا از رویت ای ماه دل افروز
نه روز از شو شناسم نه شو از روز
وصالت گر مرا گردد میسر
همه روزم شود چون عید نوروز

نسیمی کز بن آن کاکل آیو
مرا خوشتر ز بوی سنببل آیو
چو شو گیرم خیالش را در آغوش
سحر از بستم بوی گل آیو

مو کز سوتنه دلانم چون ننالیم
مو کز بی حاصلانم چون ننالیم
بگل بلبل نشینند زار نالد
مو که دور از گلانم چون ننالیم

چه خوش بی وصلت ای مه امشبک بی
مرا وصل تو آرام دلک بی
زمهرت ای مه شیرین چالاک
مدام دست حسرت بر سرک بی

مسلسل زلف بر رخ ریخته دیری
گل و سنبل بهم آمیخته دیری
پریشان چون کری زلف دو تا را
بهر تاری دلی آویخته دیری

اگر مستان هستیم از ته ایمان
وگر بی پا و دستیم از ته ایمان
اگر گبریم و ترسا ور مسلمان
بهر ملت که هستیم از ته ایمان

اگر آئی بجانت وانواجم
وگر نائی به هجرانت گداجم
ته هر دردی که داری بر دلم نه
بمیرم یا بسوجم یا بساجم

عاشق آن به که دایم در بلا بی
ایوب آسا به کرمان مبتلا بی
حسن آسا بدستش کاسه زهر
حسین آسا بدشت کربلا بی

نوای ناله غم اندوخته دونه
عیار قلب و خالص بوتنه دونه
بیا سوته دلان با هم بنالیم
که قدر سوته دل دل سوته دونه

مو آن بحریم که در ظرف آمدستم
چونقطه بر سر حرف آمدستم
بهر الفی الف قدی بر آیو
الف قدم که در الف آمدستم

دلم از دست خوبان گیج و ویجه
مژه بر هم زنم خونابه ریجه
دل عاشق مثال چوبتر بی
سری سوجه سری خونابه ریجه

ز کشت خاطریم جز غم نروئی
ز باغم جز گل ماتم نروئی
ز صحرای دل بیحاصل مو
گیاه ناامیدی هم نروئی

سیه بختیم که بختیم واژگون بی
سیه روجم که روجم سرنگون بی
شدم آواره کوی محبت
زدست دل که یارب غرق خون بی

بیته یک شو دلم بی غم نمی‌بو
که آن دلبر دمی همدم نمی‌بو
هزاران رحمت حق باد بر غم
زمانی از دل ما کم نمی‌بو

مو ام آن آفرین مرغی که فی‌الحال
بسوچم عالم ار برهم زنم بال
مصور گر کشد نقشم به گلشن
بسوجه گلشن از تاثیر تمثال

ز عشقت آتشی در بوتنه دیرم
در آن آتش دل و جان سوتنه دیرم
سگت ار پا نهد بر چشم ای دوست
بمژگان خاک راهش رو نه دیرم

بدربای غمت دل غوطه‌ور بی
مرا داغ فراق بر جگر بی
ز مژگان خدنگت خورده‌ام تیر
که هر دم سوج دل زان بیشتر بی

مدامم دل براه و دیده تر بی
شراب عیشم از خون جگر بی
ببویت زندگی یابم پس از مرگ
ترا گر بر سر خاکم گذر بی

گلی کستم باین الوند دامان
آوش از دیده دادم صبح و شامان
چو روج آیو که بویش وا من آیو
برد بادش سر و سامان بسامان

دو چشمانت پیاله پر ز می بی
خراج ابروانت ملک ری بی
همی وعده کری امروز و فردا
نمیدانم که فردای تو کی بی

قدم دایم ز بار غصه خم بی
چو مو محنت کشی در دهر کم بی
مو هرگز از غم آزادی ندیرم
دل بی طالع مو کوه غم بی

بشم واشم ازین عالم بدر شم
بشم از چین و ما چین دورتر شم
بشم از حاجیان حج بپرسم
که این دوری بسه یا دورتر شم

صدای چاوشان مردن آیو
بگوش آوازه جان کندن آیو
رفیقان میروند نوبت به نوبت

به قبرستان کدر کردم کم وبیش
بدیدم قبر دولتمند و درویش
نه درویش بیکفن در خاک رفته
نه دولتمند برده یک کفن بیش

دیم یک عندلیب خوشنوائی
که می‌نالید وقت صبحگاهی
بشاخ گلبنی با گل همی گفت
که یارا بی وفایی بی وفائی

به قبرستان گذر کردم صباحی
شنیدم ناله و افغان و آهی
شنیدم کله‌ای با خاک می‌گفت
که این دنیا نمی‌ارزد بکاهی

هر آنکس مال و جاهش بیشتر بی
دلش از درد دنیا ریشتر بی
اگر بر سر نهی چون خسروان تاج
به شیرین جانت آخر نیشتر بی

هر آنکس عاشق است از جان نترسد
یقین از بند و از زندان نترسد
دل عاشق بود گرگ گرسنه
که گرگ از هی هی چوپان نترسد

هزاران دل بغارت برده ویشه
هزارانت دگر خون کرده ویشه
هزاران داغ ریش از ویشم اشمرد
هنو نشمرده از اشمرد ویشه

اگر زرین کلاهی عاقبت هیچ
اگر خود پادشاهی عاقبت هیچ
اگر ملک سلیمان ببخشند
در آخر خاک راهی عاقبت هیچ

غم عشق نو کی بر هر سر آید
همائی کی به هر بوم و بر آید
ز عشقت سرفرازان کامیابند
که خور اول به کساران بر آید

ته که نوشم نه‌ای نیشم چرای
ته که یارم نه‌ای پیشم چرای
ته که مرهم نه‌ای بر داغ ریشم
نمک پاش دل ریشم چرای

بیتنه یکدم دلم خرم نمائی
اگر رویت بویتم غم نمائی
اگر درد دلم قسمت نمایند
دلی بی غم درین عالم نمائی

اگر یار مرا دیدی به خلوت
بگو ای بی وفا ای بیمروت
گریبانم ز دستت چاک چاکو
نخواهم دوخت تا روز قیامت

فلک نه همسری دارد نه هم کف
بخون ریزی دلش اصلا نگفت اف
همیشه شیوه کارش همینه
چراغ دودمانی را کند پف

فلک در قصد آزارم چرائی
گلم گر نیستی خارم چرائی
ته که باری ز دوشم بر نداری
میان بار سربارم چرائی

زدل نقش جمالت در نشی یار
خیال خط و خالت در نشی یار
مژه سازم بدور دیده پرچین
که تا وینم خیالت در نشی یار

پریشان سنبلان پرتاب مکه
خمارین نرگسان پر خواب مکه
براینی ته که دل از مابرینی
برنیه روزگار اشتاب مکه

جره بازی بدم رفتم به نخجیر
سبک دستی بزد بر بال من تیر
برو غافل مچر در کوهساران
هران غافل چرد غافل خورد تیر

مو آن رندم که نامم بی قلندر
نه خان دیرم نه مان دیرم نه لنگر
چو روج آیو بگردم گرد گیتی
چو شو آیو به خستی وانهم سر

مرا نه سر نه سامان آفریدند
پریشانم پریشان آفریدند
پریشان خاطران رفتند در خاک
مرا از خاک ایشان آفریدند

بی ته هر شو سرم بر بالش آیو
چونی از استخوانم نالش آیو
شب هجران بجای اشک چشمم
ز مژگان پاره های آتش آیو

مو که چون اشتران قانع به خارم
جهازم چوب و خرواری ببارم

بدین مزد قلیل و رنج بسیار
هنوز از روی مالک شرمسارم

سرم چون گوی در میدان بگرده
دلم از عهد و پیمان بر نگرده
اگر دوران به ناهلان بمانه
نشینم تا که این دوران بگرده

دلم از دست تو دایم غمیننه
ببالین خشتی و بستر زمیننه
همین جرمم که مو ته دوست دیرم
که هر کت دوست دیره حالش اینه

چرا آزرده حالای ای دل ای دل
همه فکر و خیالای ای دل ای دل
بساجم خنجری دل را برآرم
بویتم تا چه حالای ای دل ای دل

مگر شیر و پلنگی ای دل ای دل
بمو دایم به جنگی ای دل ای دل
اگر دستم فتی خونت بریجم
بویتم تا چه رنگی ای دل ای دل

شب تاریک و سنگستان و مو مست
قدح از دست مو افتاد و شکست
نگهدارنده اش نیکو نگهداشت
وگرنه صد قدح نفتاده بشکست

کشیمان از بزاری از که ترسی
برانی گر بخواری از که ترسی
مو با این نیمه دل از کس نترسم
دو عالم دل نه داری از که ترسی

مو آن رندم که پا از سر ندونم
سراپایی بجز دلبر ندونم
دلارامی کز او دل گیرد آرام
بغیر از ساقی کوثر ندونم

مرا عشقت ز جان آذر برآره
زیکر مشت خاکستر برآره
نهال مهتر از دل گر ببرند
هزاران شاخه دیگر برآره

تن محنت کشی دیرم خدایا
دل با غم خوشی دیرم خدایا
زشوق مسکن و داد غریبی
به سینه آتشی دیرم خدایا

جدا هرگز نکردد جانم از دوست

خرم کوه و خرم صحرا خرم دشت
خرم آنانکه این آلالیان کشت
بسی هند و بسی شنند و بسی ینند
همان کوه و همان صحرا همان دشت

غم عشقت بیابان پرورم کرد
فراقت مرغ بی‌بال و پرم کرد
بمو واجی صبوری کن صبوری
صبوری طرفه خاکی بر سرم کرد

سه درد آمو بجانم هر سه یکبار
غریبی و اسیری و غم یار
غریبی و اسیری چاره دیره
غم یار و غم یار و غم یار

نویی آن شکرین لب یاسمین بر
منم آن آتشین دل دیدگان تر
از آن ترسم که در آغوشم آیی
گدازد آشت بر آب شکر

خوشا آنانکه پا از سر ندونند
مثال شعله خشک وتر ندونند
کنشت و کعبه و بتخانه و دیر
سرائی خالی از دلبر ندونند

خوشا آنانکه سودای ته دیرند
که سر پیوسته در پای ته دیرند
بدل دیرم تمنای کسانی
که اندر دل تمنای ته دیرند

الهی گردن گردون شود خرد
که فرزندان آدم را همه برد
یکی ناگه که زنده شد فلانی
همه گویند فلان ابن فلان مرد

دلم از سوز عشق آتش بجان بی
بکامم زهر از آن شکر دهان بی
همان دستان که با ته بی بگردن
کنونم چون مگس بر سر زنان بی

ته که دور از منی دل در برم نی
هوایی غیر وصلت در سرم نی
بجانت دلبرا کز هر دو عالم
تمنای دگر جز دلبرم نی

دگر شود که مو جانم بسوزد

گریبان تا بدامانم بسوزد
برای کفر زلفت ای پریرخ
همی ترسم که ایمانم بسوزد

دلَم بی وصل ته شادی مبیناد
ز درد و محنت آزادی مبیناد
خراب آباد دل بی مقدم تو
الهی هرگز آبادی مبیناد

الاله کوهسارانم تویی یار
بنوشه جو کنارانم تویی یار
الاله کوهساران هفته‌ای بی
امید روزگارنم تویی یار

فلک زار و نزارم کردی آخر
جدا از گل‌عذارم کردی آخر
میان تخته نرد محبت
شش و پنجی بکارم کردی آخر

نمیدانم دلَم دیوانه کیست
کجا آواره و در خانه کیست
نمیدونم دل سر گشته مو
اسیر نرگی مستانه کیست

چو آن نخلم که بارش خورده باشند
چو آن وبران که گنجش برده باشند
چو آن پیری همی نالم درین دشت
که رودان عزیزش مرده باشند

پسندی خوار و زارم تا کی و چند
پریشان روزگارم تا کی و چند
ته که باری ز دوشم برنگیری
گری سربار بارم تا کی و چند

دلا غافل ز سبحانی چه حاصل
مطیع نفس و شیطانی چه حاصل
بود قدر تو افزون از ملایک
تو قدر خود نمیدانی چه حاصل

خور از خورشید رویت شرم دارد
مه نو زابرویت آزرَم دارد
بشهر و کوه و صحرا هر که بینی
زبان دل بذکرت گرم دارد

اگر شیری اگر ببری اگر کور
سرانجامت بود جا در ته گور
ننت در خاک باشد سفره گستر

بگردش موش و مار و عقرب و مور

عزیزا ما گرفتار دو دردییم
یکی عشق و دگر در دهر فردییم
نصیب کس مباد این غم که ما راست
جمالت یک نظر نادیده مردییم

زدل مهر تو ای مه رفتنی نی
غم عشقت بهر کس گفتنی نی
ولیکن شعله مهر و محبت
میان مردمان بنهفتنی نی

دلا اصلا نترسی از ره دور
دلا اصلا نترسی از نه گور
دلا اصلا نمیترسی که روزی
شوی بنگاه مار و لانه مور

حرامم بی ته بی آلاله و گل
حرامم بی ته بی آواز بلبل
حرامم بی اگر بی ته نشینم
کشم در پابی گلبن ساغر مل

بسر شوق سر کوی ته دیرم
بدل مهر مه روی ته دیرم
بت من کعبه من قبله من
ته ای هر سو نظر سوی ته دیرم

خدایا خسته و زارم ازین دل
شو و روزان در آزارم ازین دل
مو از دل نالم و دل نالد از مو
زمو بستان که بیزارم ازین دل

سراحت نشینم تا بیایی
در شادی بروی ما گشایی
شود روزی بروز مو نشینی
که تا وینی چه سخت بیوفایی

شدستم پیرو برنایی نمانده
بتن توش و توانایی نمانده
بمو واجی برو آلاله ی چین
چرا چینم که بینایی نمانده

خدایا دل ز مو بستان بزاری
نمی آید ز مو بیمار داری
نمیدونم لب لعش به خونم
چرا تشنه است با این آبداری

بسر غیر ته سودائی ندیرم
بدل جز ته تمنائی ندیرم
خدا دونه که در بازار عشقت
بجز جان هیچ کالائی ندیرم